

DIAGNOZA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Większość ludzi korzystających z alkoholu robi to w sposób rozsądny i powściągliwy, jednak pewna część ludzi nadużywa alkoholu, co powoduje w sposób nieuchronny dużą ilość szkód i zagrożeń. Problem ten występuje we wszystkich społeczeństwach. Wielkość szkód związana jest z rozmiarami i stylem konsumpcji napojów alkoholowych, ale zależy również od skuteczności i zasięgu działań profilaktycznych i naprawczych (źródło: PARPA).

W planowaniu i prowadzeniu działań mających na celu profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych bardzo ważne jest rozpoznanie skali problemu, struktury spożycia napojów alkoholowych oraz zaburzeń życia społecznego i rodzinnego nimi wywołanych. Jednocześnie zgromadzenie danych statystycznych w zakresie uzależnienia nie daje rzeczywistego wyobrażenia o dynamice zjawiska ze względu na „wrażliwość” danych oraz fakt, że te same osoby mogą być wykazywane przez różne podmioty działające w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych.

W Gminie Miejskiej Giżycko liczba zameldowanych na pobyt stały wyniosła na koniec 2018 roku 27891. Biorąc pod uwagę dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wg których przyjąć można, że 2% populacji stanowią osoby uzależnione, to w mieście Giżycku liczba ta wynosiłaby 558 osób uzależnionych od alkoholu.

Czynnikiem wpływającym na wzrost alkoholizmu jest niewątpliwie bezrobocie. Według stanu na koniec grudnia 2018 roku w powiecie giżyckim zarejestrowanych było 1577 bezrobotnych. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 14,7% w porównaniu ze stanem z końca grudnia 2017 roku. Liczba bezrobotnych systematycznie maleje, niemniej jednak stopa bezrobocia wynosi 8,1 % (w porównawczym okresie w roku 2017 stopa bezrobocia wynosiła 10,2%).

Zjawisko bezrobocia jest częstą przyczyną zniechęcenia i załamania psychicznego, które sprzyjają sięganiu po środki zmieniające świadomość i aktom przemocy. Zwłaszcza kobiety, które na naszym terenie stanowią 58,9% bezrobotnych (tj. o 0,5 pkt proc. więcej niż w końcu grudnia 2017 roku) coraz częściej rozwiązania swoich problemów szukają w alkoholu. Dużą część osób, które są objęte postępowaniem o zobowiązanie do leczenia odwykowego stanowią właśnie osoby bezrobotne, określające się jako „pracujące dorywczo”.

Uzależnienie od alkoholu i picie szkodliwe osób dorosłych ma negatywny wpływ najczęściej na całą rodzinę. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w roku 2018 objął pomocą 82 rodziny, w których występowały problemy związane z nadużywaniem alkoholu. Rodziny te otrzymały wsparcie w postaci zasiłków stałych, okresowych, celowych, dożywiania, pracy socjalnej.

Problemy związane z nadużywaniem alkoholu zgłaszane są też do Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Corocznie jest w toku ok. 200 spraw o zobowiązanie do leczenia odwykowego. Procedura ta jest długotrwała, jednakże z obserwacji członków komisji

wynika, że może być skuteczna. Wymaga jednak dobrej współpracy ze wszystkimi służbami zajmującymi się problematyką uzależnień.

W 2018 r. do Komisji wpłynęło 115 wniosków (dla porównania – tabela nr 1). Wielokrotnie miały miejsce również wznowienia postępowań zawieszonych, których dokonywano na wniosek najczęściej członków rodziny lub osoby najbliższe osobom nadużywającym alkoholu.

Rok	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Ilość wniosków do MGKRPA	115	117	85	91	131	75

tabela nr 1

Na posiedzeniach Komisji Zespół Motywacyjny kieruje w pierwszej kolejności do punktu psychologicznego oraz oferuje nawiązanie współpracy z terapeutą. Kierowanie sprawy do Sądu jest działaniem ostatecznym, przy całkowitym braku współpracy ze strony wezwanego. W roku 2018 Komisja skierowała 26 wniosków do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego (dla porównania tabela nr 2).

Rok	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Ilość wniosków do Sądu	26	29	23	37	20	31

tabela nr 2

Zespół Interdyscyplinarny ds. przemocy zajmował się w 2018 r. 50 „Niebieskimi Kartami”. Dla porównania – w roku 2016 założonych zostało 69 NK, w 2017 – 57. W 90 % osoby podejrzane o stosowanie przemocy i stosujące przemoc mają problem związany z nadużywaniem alkoholu. Mimo pewnego spadku ilości zakładanych Niebieskich Kart, nie świadczy to o spadku ilości osób stosujących przemoc, bardziej o zbyt małej skuteczności samej procedury (uwarunkowania prawne).

Widocznym problemem w miejscowościach typu turystycznego jest spożywanie alkoholu w miejscach publicznych. Niemniej jednak w Giżycku obserwuje się tendencję spadkową. Według danych statystycznych Straży Miejskiej w Giżycku w roku 2017 odnotowano 403 interwencje związane z naruszeniem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (dla porównania w roku 2016 – 711, 2015 – 715, 2014 - 870 interwencji).

Funkcjonariusze Straży Miejskiej reagują także w związku z naruszeniem ustawy o ochronie zdrowia przed następstwem używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. W 2017 r. były 42 interwencje (dla porównania w latach ubiegłych: 2016 – 62, 2015 - 85, 2014 - 315).

Z kolei ze statystyki policyjnych wynika, że Funkcjonariusze KPP doprowadzili w 2018 r. do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych 170 nietrzeźwych .

Pomimo wielu działań edukacyjnych, funkcjonariusze Policji nadal ujawniają kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwości. W 2018 r. takich kierowców było 91 (dla porównania w 2016 r. takich kierowców było 35, w 2017 (do 15.11.) 36. Z udziałem nietrzeźwych były 3 wypadki. Istnieje więc dalsza potrzeba kontynuacji działań skierowanych do kierowców i świadków.

Centrum Profilaktyki Uzależnień i Integracji Społecznej prowadzi punkt konsultacyjny dla osób i rodzin uzależnionych od alkoholu oraz dla sprawców i ofiar przemocy. Poniższe dane dotyczą roku 2018.

Punkt konsultacji psychologicznej prowadzony był raz w tygodniu. Łącznie psycholog udzieliła porad dla 75 osób. Najczęściej poruszonymi problemami były:

- problemy alkoholowe w rodzinie,
- nadużywanie środków psychoaktywnych,
- różne formy i etapy przemocy,
- zaburzenia depresyjne i lękowe,
- problemy emocjonalne,
- problemy wychowawcze z dziećmi,
- rozpad rodziny, rozwód, separacja.

Z konsultacji korzystały zarówno wezwane na posiedzenie osoby nadużywające alkohol, jak i również członkowie ich rodzin. Konsultacje miały na celu niesienie pomocy psychologicznej zgłaszającym się osobom, wspieranie i motywowanie do zmian w schematach myślenia i zachowania.

Punkt konsultacji prawnej prowadzony był dwa razy w tygodniu w wymiarze 3-5 godzin. Porady dotyczyły m.in.: konsultacji w sprawach majątkowych, projektów pozwów rozwodowych, w sprawie alimentów, konsultacji w sprawach karnych i w sprawach kierowania wniosków do prokuratury przeciwko osobom nadużywającym alkohol o znęcanie się, kradzież mienia i groźby karalne kierowane wobec bliskich. Łącznie prawnik wypracował w 2018 roku 255 godzin przyjmując 464 interesantów. Główna tematyka udzielanych porad to sprawy związane z przemocą w rodzinie i uzależnieniem oraz związane z tym sprawy cywilne i karne.

Punkt diagnostyczno – konsultacyjny dla dzieci i młodzieży prowadzony był raz w tygodniu w wymiarze 2 godzin przez socjoterapeutkę. Konsultacje polegały na udzielaniu wsparcia dzieciom

i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym, zwiększanie wiedzy i umiejętności rodziców w obszarze rozwiązywania problemów związanych z nadmiernym spożywaniem alkoholu i przeprowadzanie rozmów motywujących. Pedagog prowadziła też rozmowy indywidualne z dziećmi ze Świetlicy Socjoterapeutycznej. Łącznie pedagog wypracowała w 2018 roku 89 godzin. Z porad i konsultacji skorzystały 132 osoby.

Ogromną pomocą dla nadużywających alkoholu, którzy chcą rozwiązać problem bez leczenia w ośrodkach odwykowych jest możliwość uczęszczania do grupy wsparcia prowadzonej przez wyspecjalizowanego terapeuty. Spotkania grupy odbywały się raz w tygodniu w czwartek. Stale uczestniczyło w nich od 6 do 15 osób. W zajęciach uczestniczyły zarówno osoby z wieloletnią abstynencją, wcześniej leczone w ośrodkach terapii uzależnień, a także osoby kierowane przez terapeuty z punktu konsultacyjnego. Raz w tygodniu we wtorek odbywały się rozmowy indywidualne z osobami skierowanymi przez Miejsko-Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ogółem udzielono w 2018 r. 210 porad i konsultacji indywidualnych dla osób uzależnionych od alkoholu lub pijących w sposób ryzykowny i szkodliwy. Należy zaznaczyć, że grupy terapeutyczne oraz grupy AA funkcjonują również w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, NZOZ Poradnia Uzależnień oraz innych instytucjach, więc można przyjąć, że pomoc terapeutyczna jest szeroko dostępna.

Według danych statystycznych Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku wynika, że w 2018 leczeniu stacjonarnemu poddało się 32 mieszkańców Giżycka. W leczeniu ambulatoryjnym uczestniczyło w roku ubiegłym 105 pacjentów z terenu Giżycka. Część osób uzależnionych wybiera ośrodki terapii w innych miejscowościach na terenie całego kraju. Pomocą osobom uzależnionym zajmuje się również stowarzyszenie Teen Challenge Chrześcijańska Misja Społeczna Coffee House Giżycko. Osoby mające problemy związane z nadużywaniem alkoholu mogą też uzyskać pomoc w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, działającej w Powiatowym Ośrodku Rozwoju Edukacji.

Polska, podobnie jak 38 innych krajów europejskich, uczestniczy w projekcie ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Drugs – ESPAD) – ogólnopolskich badaniach ankietowych, które dotyczą m.in. kwestii używania alkoholu. Badania są realizowane co cztery lata według wspólnej dla wszystkich krajów, wystandardyzowanej metodologii. Grupą badaną są uczniowie trzecich klas gimnazjalnych i drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Według ostatnich badań z 2015 r. napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 83,8% uczniów z młodszej grupy i 95,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na

tylę rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 48,6% piętnasto-szesnastolatków i 82,3% siedemnasto-osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 12,5% uczniów z młodziej kohorty i 19,7% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 63,1% uczniów młodziej i 35,6% uczniów starszy.

Palenie tytoniu jest zachowaniem mniej powszechnym. Chociaż raz w życiu paliło 56,2% gimnazjalistów i 71,5% uczniów ze starszej grupy. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 26,4% uczniów z grupy młodziej i 41,7% ze starszej.

Potwierdzeniem badań ESPAD są nowsze wyniki badań realizowanych w 2016 r. przez CBOS oraz Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Jak wynika z badań, w ciągu ostatniego miesiące przed realizacją badania w grupie 17-18-latków 72 % osób deklarowało, że piło piwo, 41 % wino i aż 63 % miało kontakt z napojami wysokoprocentowymi. W porównaniu z rokiem 2013 nastąpił spadek odsetka uczniów sięgających po wódkę (o 5 punktów procentowych), ale wzrost odsetka sięgającego po wino (o 6 punktów procentowych).

Palenie tytoniu jest obecnie podobnie rozpowszechnione wśród dziewcząt jak wśród chłopów. Picie napojów alkoholowych jest nieznacznie bardziej rozpowszechnione wśród chłopów niż wśród dziewcząt, chociaż niektóre wskaźniki picia są już takie same.

W giżyckich szkołach podstawowych i gimnazjalnych raczej nie odnotowuje się przypadków przebywania uczniów na terenie szkoły pod wpływem narkotyków i alkoholu. W dwóch szkołach znane były przypadki, że uczniowie sięgnęli po alkohol podczas wakacji. Zdarzają się pojedyncze przypadki uczniów palących papierosy na terenie szkoły. W skali całego miasta jest to liczba nie przekraczająca 20. W przypadku szkół ponadgimnazjalnych przypadków po użyciu tytoniu jest więcej, nauczyciele mają też informacje o paleniu przez uczniów papierosów poza szkołą, często w czasie przerw lekcyjnych. Z informacji uzyskanych ze szkół wynika, że liczba uczniów palących papierosy rośnie, zwłaszcza palenie e-papierosów. Ze środowisk docierają informacje o spędzaniu przez młodzież wolnego czasu z alkoholem, lecz są to informacje ogólne, w przypadku technikum dotyczy to także uczniów pełnoletnich. Z informacji udzielonych przez szkoły wynika, że nadal problemem jest występowanie agresji wobec rówieśników, zarówno fizycznej, psychicznej, jak i związanej z hejtem i cyberprzemocą. Potwierdzają to wyniki ankiety przeprowadzonej w Szkole Podstawowej nr 4. Za pomocą kwestionariusza „Agresja w mojej szkole” zdiagnozowano środowisko uczniowskie w celu poznania skali agresji występującej wśród uczniów. Termin badania

– czerwiec 2018. Badaniem objęto 401 uczniów klas III – VII, co stanowi ok. 81 %. Skala problemów:

- ok. 44 % badanych było świadkiem agresji w szkole (raz, dwa razy), ok. 16 % (trzy razy i więcej);
- pobitych w szkole zostało: a) ok. 6 % (raz, dwa razy), b) ok. 5 % (trzy razy i więcej). Miało to miejsce: a) na korytarzu – ok. 7 %, b) w szatni – ok. 4 %;
- grożono uczniom: a) w szkole – ok. 11 %, b) przez Internet – ok. 3 %, c) przez telefon komórkowy – ok. 2 %;
- zaczepianych było ok. 31 % uczniów; przezywanych – ok. 32 %;
- zabierano rzeczy – ok. 10 %, niszczone rzeczy – ok. 6 %.

Wszystkie szkoły podstawowe przeprowadziły w 2018 r. ankiety związane z wiedzą uczniów o uzależnieniach. Po analizie tych ankiet można stwierdzić, że działania edukacyjne prowadzone w szkołach zarówno przez nauczycieli jak i instytucje wspierające (w tym Centrum Profilaktyki Uzależnień i Integracji Społecznej) są skuteczne. Uczniowie wiedzą, czym są środki uzależniające, znają skutki ich zażywania, wiedzą gdzie szukać pomocy.

W zakresie ocen dostępności napojów alkoholowych odnotować trzeba powolną, ale konsekwentną pozytywną tendencję zmniejszania się odsetka uczniów określających swój dostęp jako bardzo łatwy (na podstawie badań ESPAD). Podobnie dzieje się też z tytoniem. Ponadto zmniejszają się też odsetki uczniów dokonujących zakupów takich napojów alkoholowych jak piwo czy wino.

Subiektywne oceny młodzieży nie pokrywają się jednak z wynikami audytu w punktach sprzedaży alkoholu, który został na zlecenie Centrum Profilaktyki Uzależnień i Integracji Społecznej przeprowadzony na terenie miasta Giżycko w marcu 2016 r. W badaniu wykorzystano metodę „Tajnego klienta”. Metoda ta oparta jest na obserwacji uczestniczącej ukrytej, polegającej na próbie zakupu alkoholu przez osobę prawnie pełnoletnią (w danym roku kalendarzowym osoba ta ukończyła osiemnasty rok życia), lecz z wyglądu stwarzającą pozory osoby nieletniej. W programie uczestniczyła zarówno osoba „małoletnia” jak i realizator kampanii informacyjnej. Liczba punktów zgłoszonych przez Centrum Profilaktyki wyniosła trzydzieści. W dwudziestu jeden punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcami były kobiety, w dziewięciu mężczyźni. Sprzedawcy byli w wieku od około 20 do 60 lat, średni wiek sprzedawców to 39 lat. Spośród wszystkich przebadanych punktów w dwudziestu czterech sprzedano alkohol osobie „małoletniej”. W punktach tych sprzedawcy nie wyrazili jakichkolwiek wątpliwości odnośnie wieku nieletniego, nie poprosili o okazanie dowodu tożsamości i sprzedali alkohol. Tylko w sześciu punktach sprzedawcy odmówili sprzedania alkoholu „tajnemu klientowi”. Powodem odmowy sprzedania alkoholu był „brak dowodu osobistego”. Poprosili o dowód bez interwencji innych osób.

Widzimy więc potrzebę zwiększenia natężenia kampanii edukacyjnej w celu zmiany postaw sprzedawców i zwiększenia odpowiedzialnej sprzedaży. W 2018 r. przeprowadzono szkolenie terenowe dla sprzedawców napojów alkoholowych, kolejne badanie w formie „Tajnego klienta” planuje się na 2019 r.

Punkty sprzedaży alkoholu są ponadto corocznie nadzorowane pod względem przestrzegania przepisów prawa w tym zakresie przez Zespół Kontrolujący Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kontrole przeprowadzane są w miejscachawnioskowanych przez Komisję i zgodne z planami kontroli. Corocznie przeprowadza się 45 kontroli. W wyniku przedstawionych kontroli pouczono sprzedawców o konsekwencjach prawnych wynikających ze sprzedaży alkoholu nieletnim oraz rozprowadzono szereg folderów i plakatów z zakresu profilaktyki przeciwalkoholowej.

Fragment Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Giżycka na 2019 r.

Oprac. Ewa Ostrowska